

מכתב כללי

(תרגום חפשי)

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשי"ז
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל,
ועסקני החינוך בפרט
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח מתחיל עם "כי ישאלך בנך", "והגדת לבנך". וישנם אופנים שונים בהשאלה ובהתשובה — בהתאם לארבעת סוגי ה"בנים": חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאול.

בד בבד עם השוני של ארבעת הבנים והיותם הפכיים זה מזה — יש להם "צד השוה", שותפות: אפילו הרשע נמצא ג"כ בעבודת ה"סדר", הוא נפגש, חי יחד ומתעניין עם עובדי העבודה, עם חיי תורה ומצוות. וענין זה נותן תקוה, ותקוה חזקה ביותר, שלא רק ה"תם" ו"שאינו יודע לשאול", אלא גם הרשע, ייעשו חכמים, יהודים בעלי דעה שלימה, שומרי תורה ומצוות.

אבל לצערנו, ובמיוחד בזמננו שהחושך כפול ומכופל, יש עוד סוג של בנים: הבן שלא נמצא כלל ב"סדר". הוא לא שואל קושיות, כיון שאין לו שייכות כלל עם תורה ומצוות, עם דינים ומנהגים יהודים

ה' עליהם יחיו: ישע"י לח, טז.

כי ישאלך בנך: בא יג, יד. ואתחנן ו, כ.

והגדת לבנך: בא שם, ח.

ארבעת סוגי ה"בנים": הגש"פ פסקא "ברוך המקום וכו'", מירושלמי פסחים פ"י ה"ד.

מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא שם, יד.

נדפסה באג"ק חט"ו אגרת ה'שנו. הגדה של פסח עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים (הוצאת תשמ"ז ואילך) ע' תקעח ואילך. במהדורא זו ניתוספו איזה מ"מ וציונים ע"י המו"ל.

אמיתיים. הוא לא יודע שישנה "העבודה הזאת" — סדר של פסח, יציאת מצרים וקבלת התורה.

עם ילדים אלה חייבים להתמסר זמן רב ביותר לפני חג הפסח ולפני ליל הסדר, וגם אליהם יש להתמסר במסירות נפש ואהבת ישראל, שהרי אסור לשכוח על אף ילד יהודי יחיד, ויש להשקיע את כל הכוחות כדי לחלץ אותו ממצבו ולהשיבו אל שולחן-הסדר היהודי.

* * *

כמו כל התופעות המכאיבות, שכדי לתקן את המצב צריכים לדעת תחלה מה הם הסיבות שגרמו לכך, כך במקרה זה.

לדאבון לב, בהכרח להכיר בכך, שכמעט תמיד אשמים במצבם של הילדים מהסוג האמור, בראש ובראשונה — ההורים.

עם בואם אל ארץ חדשה, ובהמצאם בסביבה שבה הם מהווים מיעוט קטן, ובהתקלם בקשיים, שבדרך כלל הם בלתי נמנעים בכל הגירה ממקום למקום, השלו עצמם חלק מן ההורים, שהדרך היחידה למנוע את הקשיים היא — מה שיותר מהר להשתוות בכל עם הסביבה, עי"ז שישליכו מעצמם את עול התורה ושמירת המצוות. אפילו כאשר לגבי עצמם לא יכלו לפעול זאת בקלות ובמלא המדה, החליטו בכל זאת, שהילדים לא יצטרכו לעבור מאבק זה.

הם השלו את עצמם וגם השפיעו על ילדיהם — שיהדות, תורה ומצוות, אינם מתאימים לחיי ההווה ובפרט במקום חדש. באורח חיים יהודי אמיתי, חיפשו, ובמילא, סוף סוף, "ראו" חסרונות בלבד, ואילו בסביבה — רק מעלות.

באמצעות גישה זו ביקשו אותם הורים להבטיח את קיום ילדיהם בסביבה החדשה. אבל הם שכחו, שאדם אינו יכול להתקיים — כפי שאדם צריך להתקיים — אם הוא מוותר על חיי נשמתו, כל הרוחניות שלו — בשביל הגוף והגשמיות.

הם גם לא לקחו בחשבון, שכל חיקוי סתמי הוא מזויף, ומעורר תיעוב אפילו אצל אלה שחפצים לרוץ אחריהם ולהחניף להם,

ואם הסביבה והרוב אינם מושתתים על צדק ויושר, הרי בכל מקרה ירצו לדכא את החלשים ואת המיעוט.

* * *

אותה גישה כוזבת, לפתור את המצב של המיעוט בסביבה בלתי ידידותית ע"י התפרקות עצמית, שהיא במובן הפנימי התאבדות עצמית, או לפחות חבלה עצמית — נעשתה לא רק ע"י יחידים, אלא לדאבונו, גם ע"י קבוצות מסויימות של יהודים, שהתאחדו ביניהם בגלל מצבים שונים, ומזה צמחו התנועות השונות, אשר, בגלוי או בסתר, מנהלים מלחמה נגד תורה צוה לנו משה, שקיבלה מה' אחד, עבור עם ישראל שהוא אחד בארץ, תנועות כאלה, אשר מבלי הבט על המלחמות ההדדיות שביניהן, בנויות כולן על אותו רעיון: "נהי' כגויים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן".

* * *

התוצאות של גישה כוזבת בכל מהותה זו היו, שאלפים אלפים נפשות נותקו ממעין החיים האמיתי, מיהדות ומיהודים, ונרצחו רוחנית. גדלו ילדים, שהם עכשיו כבר אבות וסבים, אשר לא זו בלבד שאינם בסוג של חכם, תם או שאינו יודע לשאול, אלא אפילו לא בסוג של רשע. הם איבדו את עצמם, והולכים לאיבוד, ח"ו, לעם היהודי וליהדות האמיתית שהם חד.

* * *

באים יציאת מצרים וחג הפסח ומלמדים אותנו, בין שאר ההוראות הרבות, גם עבור חיי יום יום, כי לא בנסיון לחקות את הסביבה טמונה התקוה לגאולה וחרות, אלא בדיוק להיפך.

בנ"י במצרים היו מיעוט קטן וחיו בתנאים הגרועים ביותר. אבל, כפי שחכמינו ז"ל מספרים, היו חלוקים מן הסביבה ושמרו בגאון על אורח חייהם, מסורתם וייחודיותם (שהיו ישראל מצויינים שם בלבושם ומאכלם ולשונם), ודוקא עי"ז הבטיחו את קיומם, וגם הגיעו אל הגאולה האמיתית, הגופנית והרוחנית.

* * *

תורה צוה לנו משה: ברכה לג, ד.

אחד בארץ: שמואל"ב ז, כג. דברי הימים"א יז, כא.

נהי' כגויים .. עץ ואבן: יחזקאל כ, לב.

בנ"י במצרים היו מיעוט קטן: כמ"ש (תבוא כו, ה) וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט וגו', ובהגש"פ: במתי מעט כמ"ש (עקב י, כב) בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וגו'.

שהיו ישראל מצויינים שם בלבושם ומאכלם ולשונם: הגש"פ פיסקא במתי מעט (מספרי עה"פ תבוא שם). לקח טוב (פס"ז) עה"פ תבוא שם. וראה מכתב ז' אייר שנה זו (אג"ק חט"ו ע' קיז ואילך). וש"נ.

אחת מן המשימות החיוניות וההכרחיות של זמננו היא להקדיש את הכוחות הגדולים ביותר, כדי להחדיר בדור הצעיר, ואפילו באלה שהם מבוגרים בשנים, אבל צעירים וקטנים בידיעות היהדות – את ההערכה הנכונה של יהדות אמיתית, יהדות נאמנה לתורה, לא יהדות מזויפת או "מיימית" (פארוואסערט), ואת ההכרה שבה תלוי עצם קיומו של יהודי, של כל יהודי, הקיום גם בעולם הזה, בכל מקום ובכל זמן.

עד שישוכו אל מסורת אבותינו אברהם יצחק ויעקב, ויקיימו וישמרו בגאון את אורח החיים היהודי, חיים לפי הוראות תורתנו תורת חיים.

ליהודי אסור אף פעם להתיימש; אף פעם אסור לוותר על יהודי. וע"י הגישה הנכונה של אהבת ישראל, יכניסו גם את סוג הילדים הנ"ל אל תוך ה"ארבעה בנים", ובמשך הזמן גם להכניס אותם בסוג של "בן חכם".

* * *

יעזור השי"ת, שכל הבנים והבנות יתכנסו יחד ליד שולחן אחד של "העבודה הזאת", ויערכו סדר הפסח כהלכתו, לקיים את "העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו",

והתחלה זו של "קיבוץ גלויות", כינוסם גם של הילדים הנידחים לסדר ע"פ תורה, תזרוז במהרה בימינו את האתחלתא דגאולה ותביא את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו.

בברכת חג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

מבוגרים בשנים, אבל צעירים וקטנים בידיעות היהדות: ראה גם ספר השיחות ה'תש"ד ס"ע 38.

העדות .. אלקינו: ואתחנן ו, כ.